

<https://helda.helsinki.fi>

Sivistäjien kohtalonyhteys

Jensen-Eriksen, Niklas

2019

Jensen-Eriksen , N 2019 , ' Sivistäjien kohtalonyhteys ' , Yliopisto : Helsingin yliopiston tiedelehti , Vuosikerta. 67 , Nro 7 , Sivut 50-51 .

<http://hdl.handle.net/10138/319173>

---

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

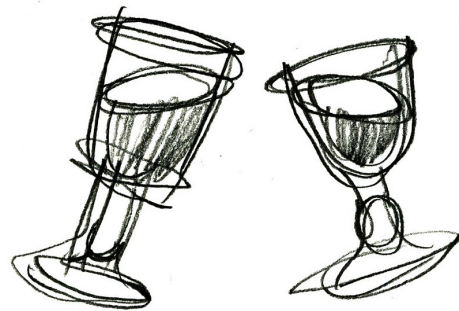
uksisyyksynä kannattaa varoa, kenen viereen luennolla istuu, mihin opiskelijajärjestöihin liittyy ja keiden kanssa iltaan-sa viettää. Uusista tuttavuuksista saattaa tulla elinikäisiä ystäviä, työtovereita, puolisoita – tai omien lasten isä ja äitejä. Heidän kanssaan voi jopa päätyä perustamaan jotain valtakunnallisesti vaikuttavaa, vaikkapa uuden median.

Syksyllä 1880 Keisarillisessa Suomen Aleksanterin-yliopistossa, nykyisessä Helsingin yliopistossa, aloitti opintonsa **Arvid Järnefelt** ja myöhemmin paremmin **Juhani Ahona** tunnettu **Johannes Brofeldt**. Tammiukuussa 1881 yliopistoon kirjautui orimattilalaisen maatilan poika **Eero Erkko**. Kahdeksan vuotta myöhemmin kolmikko perusti yhdessä vanhempaan ylioppilaspolveen kuuluneen **E. O. Sjöbergin** kanssa *Päivälehden*, jonka seuraaja *Helsingin Sanomat* on Suomen suurin sanomalehti. Marraskuusta 1889 lähtien lehden ja yliopiston kohtalot ovat kietoutuneet monin tavoin toisiinsa – eikä side ole katkeamassa.

Erkon suomalaishistoriallinen ylioppilassukupolvi vastusti vimmalla ruotsin kieltä. Kiihkoilun kohde muuttui pian, sillä Euroopasta puhalsi uusia tuulia. Pian 1880-lukulaiset alkoivat vastustaa konservatiivisuutta ja kannattaa naisten oikeuksia ja uskonnonvapautta. *Päivälehden* historian kirjoittanut **Alli Rytönen** kuvasi 1880-lukulaisia ”uudeksi maailmanvalloittajasukupolveksi”. Sellaisia yliopisto on aina kasvattanut.

Opiskelijoina *Päivälehden* perustajat eivät olleet mallikelpoisia. 2010-luvun opetusministeriö pitäisi heitä ongelmatapauksina. ”Ylioppilaiden kirjoittamattomana sääntönä oli, ettei ainakaan ensimmäisenä opiskeluvuotena tullut liiemmästi ahkeroida opintosuorituksen hyväksi”, Erkon elämäkerran kirjoittanut **Seppo Zetterberg** muotoilee.

Erkko ei ahkeroinut myöhemminkään. Pääaine matematiikka jäi, lakia ja muuta tuli luettua, mutta ponnottomasti. Opiskelijaelämä ja politikointi kiehtoivat enemmän. Näissä piireissä Brofeldt ja Järnefelt tulivat vähitellen läheisiksi. Luennolla saatettiin kohdata, mutta suhteet syvenivät illanistujaisissa.

Sivistäjien kohtalon-yhteys

Suomen suurimman yliopiston ja Suomen suurimman sanomalehden side on ollut luja eikä se osoita rispaantumisen merkkejä.

Eeron isovelji **Henrik** – runoilija **J. H. Erkko** – yritti turhaan varoitella: ”Jospa et vaan tuhlaa liiaksi aikaa tosi toimilta kakkellaisiin kiistakokouksiin, joiden jatkona useinkin on väsyttävät juomingit ja valvomiset.”

Liberaalit nuorsuomalaiset halusivat perustaa *Uuden Suomettaren* kilpailijaksi uuden julkaisun. Erkko kumppaneineen otti asian hoitaakseen. Zetterbergin mukaan ”tämä merkitsi sitä, että kolme neljästä uuden lehden perustajasta jäi ikuisiksi ylioppilaksi”.

Arvid Järnefelt valmistui sentään filosofian ja lakitieteen kandidaatiksi ja opiskeli Vaasan hovioikeudessa. Muillakin *Päivälehden* toimittajilla oli vahva side yli-

opistoon. Toimituksesta on säilynyt valokuva, joka on painettu lukemattomiin teoksiin, muun muassa **Matti Klingen** kirjoittamaan yliopiston vuosien 1808–1917 historiaan. Kuvateksti paljastaa linkin yliopistoon: ”Entisiä ylioppilaspoliitikkoja *Päivälehden* toimituksena 1893.”

Osa *Päivälehden* varhaisista toimittajista oli Erkkoa tunnollisempia. *Päivälehden* ja *Helsingin Sanomien* pitkäaikainen kakkosmies **Santeri Ivalo** väitteli tohtoriksi Pohjois-Suomen historiasta. *Päivälehden* ulkomaanosaston toimittaja **Tekla Hultin**, Suomen ensimmäinen naispuolinen filosofian tohtori, teki väitöskirjansa vuoritoimesta.

Päätoimittajina työskenteli sittemmin lukuisia ikuisia ylioppilaita. Yksi heistä oli **Teo Mertanen**, jolta maisteriksi valmistunut alainen kävi pyytämässä palkankorotusta. Pieni korotus irtosi, mutta ei isompia kehuja: ”Tuli selväksi, että maisterius ei ole näissä hommissa minkään arvoista, eikä se ollutkaan. Kukaan ei ole sen jälkeen kysynyt, olenko minä maisteri.”

Kasvava lehti värväsi uutta henkilökuntaa, eikä pelkoa työn menettämisestä ollut. *Helsingin Sanomat* oli ennen internetin murrosta huippukannattava yritys. Aikojen kiristyttyä tutkintokin alkoi vaikuttaa tärkeämmältä. Toimittaja ei voi näinä päivinä tietää, koska joutuu hakemaan uutta työpaikkaa, ehkä aivan muulta alalta.

Lehtimaailmassa on arvostettu ideointikykyä, rohkeutta, kirjoitustaitoa ja kokemusta. Ilman tietoa ja sivistystä ei silti pärjää. Hyvän pohjan yleissivistykselle on tarjonnut Helsingin yliopisto, joka on vetänyt puoleensa lahjakasta nuorisoa ympäri maan. Osa ylioppilasta on uudistanut journalismia ja parantanut välillä maailmaakin.

Yliopisto ja sanomalehti ovat molemmat samaan aikaan nuoria ja vanhoja. Vuosina 1640 ja 1889 perustetuilla organisaatioilla on arvoja ja perinteitä, luutumiakin, mutta niiden ovista on virrannut sisään lahjakasta nuorisoa, joka omaksuu osan vanhasta ja tekee muut asiat omalla tavallaan.

Vanhat organisaatiot eivät ole olleet dinosauruksia – sellaiset kuolevat pois. ”Pitää kehittyä koko ajan, muuten ei pääse näin vanhaksi”, totesi 125 vuotta tammi-

YLIOPISTOA JA SANOMALEHTÄ YHDISTÄÄ TIETO, JOTA NE TUOTTAVAT JA JAKAVAT.

kuussa 2019 täyttäneen monialakonserni Algolin toimitusjohtaja **Alexander Bargum**.

Lehti ja yliopisto eivät elä pelkästään perinteiden voimalla, mutta eivät myöskään pärjää ilman niitä. Helsingin Sanomien periaatelinjaan kirjattiin 1970-luvulla edellisen vuosisadan lopulta periytyneitä arvoja, kuten kansanvaltaisuus ja mielipiteen vapaus. Näin siitäkkin huolimatta, ettei lehdessä aina muistettu toimia niiden mukaan suomettuneisuuden pahimpina aikoina.

Yliopistossa on korostettu tieteen vapautta, nuorison kasvattamista ja sivistystehtävää erityisesti silloin kun arvot ovat olleet uhattuina.

Helsingin Sanomien historiaa kirjoittavat ovat törmänneet jatkuvasti yliopistoon ja akateemiseen väkeen. Opiskelijoiden lisäksi Helsingin Sanomien palstoja ovat täyttäneet professorit, tohtorit ja muut kokeneet tutkijat. Vielä useammin heitä on haastateltu – tai he ovat kertoneet näkemyksensä pyytämättä eivätkä aina kauniisti.

Yliopistoa ja sanomalehtä yhdistää tieto, jota ne tuottavat ja jakavat. Side ei ole ollut pelkästään hyödyllinen, vaan myös välttämätön.

Tohtoriksi väitellyt Hesarin kulttuuri-toimituksen pitkäaikainen esimies **Pekka Tarkka** toteaa tuoreissa muisteluissaan näin: ”Akateeminen tutkimus tukahtuu ilman kosketusta ympäröivään todellisuuteen, ja myös päinvastoin: tiedotusvälineet taantuvat ilman yhteyttä tiedollisen sivistyksen kärkeen.”

Esseen kirjoittaja on yrityshistorian professori Helsingin yliopistossa. Hän tutkii muun muassa mediahistoriaa, yritysten ja hallituksen välisiä suhteita sekä talouden säätelyä. *Päivälehti–Helsingin Sanomat 1889–2019* -historiahanketta on rahoittanut Helsingin Sanomain Säätiö.